

УДК 378.14

**ОСОБЛИВОСТІ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ
В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ***Бочарова Н.А., к.е.н., доцент,
bocharova.n.a.xnadu@gmail.com**Федотова І.В., к.е.н., доцент,
Irina7vf@gmail.com**Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Сучасна освіта здобувача вищої освіти повинна орієнтуватися на потреби підприємств. У цих умовах набуває важливості дуальна форма навчання. Дуальне (двоїсте) навчання – це форма організації, реалізації освітнього процесу, яка має на увазі теоретичне навчання в освітній організації, а практичне – в організації роботодавця. У широкому сенсі двоїста освіта – це інфраструктурна регіональна модель, що забезпечує взаємодію різних систем [1, с. 77].

Особливості дуальної форми навчання:

1. Конкретним підприємствам вигідно інвестувати в освіту здобувачів вищої освіти, оскільки «на виході» вони отримують готового фахівця, який досконально знає особливості роботи підприємства.

2. Дуальна освіта дозволяють отримати досвід та затвердити свою позицію в виробничих умовах.

3. Підприємства отримують вигоду від нових ідей і імпульсів, що походять від здобувачів вищої освіти.

4. Здобувачі вищої освіти відразу ж після закінчення навчання можуть бути задіяні у виробництві: необхідність в стажуванні та професійній адаптації відпадає.

5. Дослідження з кваліфікаційних робіт магістрів відповідають вимогам роботодавців і дозволяють впровадити їх результати у виробництво. На семінарських заняттях обговорюються практичні завдання та ситуації, що можуть виникати на підприємстві, де проходять стажування здобувачі вищої освіти.

6. При логічному розвитку партнерських зв'язків між закладом вищої освіти та підприємствами складаються нові підходи до питань професійної орієнтації здобувачів вищої освіти, управління їх кар'єрним ростом, партнерські відносини [1, с. 78].

Дуальне (двоїсте) навчання є продуктом тісної взаємодії закладів вищої освіти й роботодавців з професійної та соціальної адаптації

майбутніх фахівців. Здобувач вищої освіти, якого навчають вже на ранніх етапах процесу навчання, включається у виробничий процес в якості працівника підприємства, який згідно з функціональними обов'язками розпоряджається виділеними ресурсами, несе посадову відповідальність, опановує професійні навички, в певних випадках отримує заробітну плату. Аналіз підготовки трудових ресурсів в розвинутих країнах показує, що підготовка здобувачів вищої освіти до соціальних ролей працівника або підприємця, компетентного в питаннях виробничих технологій і взаємодії з професійним середовищем, що має навички підприємницького і внутрішньо фірмового менеджменту, дозволяє формувати креативну особистість, здатну реалізувати нові ідеї в рамках обраної професії.

Як основні етапи реалізації дуальної системи освіти можливо виділити [1, с. 79]:

1) на першому підготовчому етапі здійснюється:

- вивчення нормативно-правової документації;
- розробка освітніх програм за певними спеціальностями;
- пошук та укладання договорів з підприємствами;
- визначення контингенту здобувачів вищої освіти.

2) на другому організаційному етапі:

- визначення напрямків навчання по кожній спеціальності;
- уточнення розкладу занять;
- розробка планів контрольних заходів за підсумками навчання.

3) на третьому підсумковому етапі здійснюється навчання здобувачів вищої освіти за підходом поперемінного навчання (сумісництва) в закладі вищої освіти й на виробництві методом занурення в виробничу середу.

Світовий досвід показує, що введення дуальної освіти сприяє кардинальному економічному зростанню. За оцінкою Міжнародного інституту моніторингу якості робочої сили (Швейцарія), Німеччина – визнаний лідер за якістю підготовки кадрів. Країни Європейського Союзу вважають її зразком сучасної професійної освіти. У Німеччині майже 50 % випускників шкіл вступають до закладів вищої освіти. Решта отримують професійну освіту, з них 70 % отримують дуальну професійну освіту із 320 затверджених професій. Триває навчання від двох до трьох із половиною років. Здобувачі вищої освіти проводять на виробництві 70 % навчальних годин, 30 % – у коледжі. Після отримання дуальної освіти шукають роботу лише 4 % здобувачів вищої освіти. Для порівняння: з-поміж тих, хто проходить навчання

без реальної практики, відразу працевлаштуватися не може кожен п'ятий (19 %). У дуальній освіті беруть участь 20 % німецьких підприємств, переважно це малі та середні підприємства [7, с. 7].

Головною рисою німецької дуальної системи є тісна співпраця між системою професійної освіти, роботодавцями, профспілками та урядом. Головна функція держави – координація професійної підготовки фахівців і забезпечення законодавчої бази. Федеральний уряд відповідально за розробку концепції підготовки за професіями в рамках дуальної системи та затвердження переліку професій, які потребують професійної освіти, що гарантує, підготовку з урахуванням інтересів Федеральних земель [3, с. 17].

Організація дуальної системи професійної освіти в Німеччині характеризується чітким розподілом обов'язків. Головна роль у сфері професійної освіти в рамках дуальної системи належить підприємствам, які укладають договір з кожним здобувачем вищої освіти окремо, спеціально виділяють кошти на підготовку інструкторів, наставників, які забезпечують освітній процес на підприємстві, складають індивідуальний план навчання кожного здобувача вищої освіти на весь термін освітньої програми, що передбачає практичне навчання на підприємстві й теоретичне навчання в закладах вищої освіти. Загальну відповідальність за того, хто навчається несе підприємство, воно контролює відвідування їм занять, успіхи за програмою, організовує підсумкову атестацію (сертифікацію кваліфікації) в торгово-промислової чи ремісничої палаті. Професійно технічні училища (професійні школи) виконують допоміжну функцію -в них здійснюється теоретична підготовка. Як правило, в рамках дуальної системи освіти здобувачі вищої освіти відвідують вечірню професійну школу один або два рази в тиждень, де вони отримують переважно теоретичні та практичні знання, пов'язані з їх професією; крім того, вони відвідують заняття із загальних предметів, таким як економіка, суспільствознавство, іноземні мови. Систематичне навчання в професійній школі є необхідним доповненням до технологічно орієнтованого навчання на підприємстві. Існують також професійні школи з очною формою навчання. У цьому випадку вони забезпечують здобувачів вищої освіти стажуванням на підприємстві або практичне навчання в Центрах компетенцій, іноді практичне навчання ведеться в майстернях самих професійних шкіл. Як правило, це ті здобувачі

вищої освіти, які з яких-небудь причин не змогли укласти договір з тим або іншим підприємством [3, с. 18-19].

Система дуального навчання потребує подальшого поширення та адаптації в систему освіти України. Необхідно ретельно дослідити досвід розвинутих країн, зокрема Німеччини, та можливість його застосування у сучасній освітній системі вищої освіти України. Тому потрібно врахувати основні напрямки впровадження отриманих результатів дослідження та розробити етапи адаптації та реформування вітчизняної системи дуального навчання.

Література:

1. Агеева И. С. Реализация механизма практикоориентированной модели дуального обучения. Педагогика: традиции и инновации: материалы IX Междунар. науч. конф. (г. Казань, январь 2018 г.). Казань: Издательство «Бук», 2018. С. 77-79.
2. Ажажа М.А. Управління процесом упровадження дуальної освіти в професійну підготовку майбутніх фахівців. Публічне управління та митне адміністрування. 2019. № 1 (20). С. 14-24.
3. Внедрение элементов дуального обучения в образовательный процесс профессиональных образовательных организаций: Сборник организационно-методических материалов. Кострома: ред.-изд. отд. Костромского областного института развития образования, 2015. 100 с.
4. Гаранина О. В., Митрофанова А.В., Гапсаламов А.Р. Использование механизмов дуального обучения в системе высшего образования. Отечественная и зарубежная педагогика. 2018. Т. 1. № 2(48). С.116–127.
5. Герлянд Т.М., Дрозіч І.А., Кулалаєва Н.В., Романова Г.М., Шимановський М.М. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практ. посіб. Житомир: «Полісся», 2019. 304 с.
6. Грицова О.А., Носырева А.Н., Михайлова О.М., Носырев А.Н. Базовая кафедра как способ реализации дуального обучения в вузе. Вестник Алтайской академии экономики и права. 2018. № 2. С. 65-71. URL: <https://vaael.ru/ru/article/view?id=34>
7. Іщенко Т.Д., Чайковська А.Б. Чи буде дуальна освіта світлом у кінці тунелю? Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дуальна форма здобуття освіти як одна з моделей поліпшення якості підготовки фахівців для аграрного сектору економіки України». 17 жовтня 2019 року, Науково-методичний центр ВФПО. Київ, 2019. С. 4-9.
8. Хахула В.С., Городецький О.С., Грабовський М.Б., Яковишин Л.Г., Центило Л.В. Дуальна форма здобуття вищої освіти: методологічні підходи та особливості організації підготовки студентів за спеціальністю 201 «Агрономія». Біла Церква, 2019. 25 с.